

ÖZ

Hazırlayan	: Cebrail NERGİZ
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilim Dalı	: Tarih
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: XVII- 96
Mezuniyet Tarihi	: 05.04.2013
Danışman	: Doç. Dr. Muratbek KOCOBEKOV

ESKİ TÜRKLERDE ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİNİN ANTROPOLOJİK YÖNDEN İNCELENMESİ

Türkler, tarihin en eski ve en köklü milletlerinden birisidir. Bilinen tarihin hemen her devrinde Türkler büyük söz sahibi olmuşlardır. Türklerin Orta Asya'da başlayan tarih serüvenleri, benimsedikleri kültür ve hayat tarzı sebebiyle anayurt olarak nitelendirdikleri bölgenin dışına taşmış ve dünyanın beş kıtasında önemli izler bırakmışlardır. Türklerin binlerce yıllık bilinen tarihlerinde, başta Avrasya olmak üzere, değişik kıtalarda devlet kurmaları ve yaşamaları her zaman dünyanın ilgisini çekmiştir. Türkler, dört bin yıl gibi uzun dönemde, Çin, Hint, Fars, Bizans, Arap ve nihayet Batı kültürü ile karşı karşıya kalmış ve bu kültürlerle iç içe yaşamıştır. Türklerin, benliklerini kaybetmemeleri, sahip oldukları öz kültürlerini devam ettirmeleri, kendilerinin de ne denli sağlam bir kültüre sahip olduklarını ispat ederken bu medeniyetler arasında etkileşimin ölçüsü hep merak edilmiştir. Genel olarak Türk tarihinin temel kaynakları arasında Çin İmparator günlükleri, Arap ve Fars kaynakları, resim, şekil ve damgalar, yazıtlar ve arkeolojik buluntular en önemlileri olarak yer almaktadır. İşte Türk tarihine ait çalışmalar da bu kaynaklara dayanmaktadır. Özellikle Çin İmparator günlükleri İngilizceye çevrilirken, ağırlıklı olarak Ruslar tarafından gerçekleştirilen arkeolojik kazılarda elde edilen değerli buluntular, Türk tarihinin sağlam kaynaklarını oluşturmuştur. Orta Asya coğrafyasının, Türk kültür ve uygarlığının merkezi olduğu bir gerçektir. Türklerin dil, din, kültür değerleri ile örf, adet ve gelenek-göreneklere üzerine araştırmalarda bulunmak büyük önem taşımaktadır. Bu nedenden dolayı insanoğlunun hayatında önemli bir yere sahip olan iki olgunun varlığına inanılır. Bunlardan biri doğum, diğeri ise ölümdür. Hayat bu iki döngü arasında gelişmiştir. Bu iki olgu arasında kültür ve uygarlık değerleri bakımından bir takım benzerlikler olabileceği gibi farklılıkların da olduğu bir gerçektir. Türkler tarihleri boyunca birbirinden farklı

birçok dinin veya inancın etkisi altında kalmıştır. Orta Asya'daki eski Türk topluluklarının inanç sistemleri, atalar kültü, tabiat kültürleri ve Gök Tanrı kültü olmak üzere bu üç inancın etkisi altında kalmıştır. Atalar kültürünün eski Türk inanışları içinde en köklü ve en eski inançlardan birisi olduğu bilinmektedir. Atanın öldükten sonra ailesine yardım edeceği inancından doğan, korku ve saygıyla karışık bir anlayıştan oluşan atalar kültü, Budizm ve Maniheizm gibi

3 yabancı dinlerin yayılmasından sonra da Türkler arasında kuvvetinden bir şey kaybetmeden varlığını devam ettirmiştir. Eski Türklerin geçmişten günümüze dek sahip oldukları ölüm ritüelleri diğer adetlerde de olduğu gibi sosyal ilişkilerin anlamlı kılınmasında ve sosyal değişmeye rağmen milli kimliğin korunmasında önemli bir konuma sahiptir. Ritüellerin bütünleşme, sosyal kontrol ve sosyalleşmedeki rolü azımsanmayacak kadar çoktur. Bir toplumun kültürünü besleyen ritüellerin bilinmesi toplumsal hayatı olumlu yönde etkilemektedir. Toplumların sosyal çözülmesini ve kendi kültürüne yabancılaştırmasını engeller. Bu çalışmamızda, Eski Türklerde ölüm anlayışı, inanç, örf, adet ve gelenekleriyle ilgili yerli ve yabancı literatür taraması yapılmıştır. Halk bilimi, dinler tarihi, mitoloji, kültür tarihi, uygarlık tarihi verilerinden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Ayrıca eski Türklerin örf- adet, gelenek-görenekleriyle ilgili kaynaklara başvurulmuştur. Konuyla ilgili yapılmış olan araştırmalar genel olarak detaylı bir şekilde incelenmiş ve bugüne kadar ortaya konulmuş olan çalışmalar değerlendirilmiştir. Böylece konuya ilişkin ön bilgi elde edilmiştir. Konuya dair kaynakların analizi yapılarak ölüm ve ölüm anlayışı üzerine derinlemesine bir çalışma yapılmıştır. “Eski Türklerde Ölü Gömme Geleneklerinin Antropolojik Yönden İncelenmesi” adlı çalışmamız giriş, birinci bölüm, ikinci bölüm, üçüncü bölüm, bölüm başlıkları, alt başlıklar ve sonuç olmak üzere toplam beş bölümden oluşmuştur. Çalışmamızın giriş kısmında eski Türklerin büyük bir medeniyete sahip oldukları ve kültürel anlamda birçok kültürle etkileşimde bulunduğu, toplumsal anlamda günümüze gelene kadar çok az da olsa birtakım değişikliklerin olduğu ve hala eski inanç ve anlayışın etkisinde kaldıklarından bahsedilmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde eski Türklerin ölüm anlayışı, eski Türk dini, Şamanizm ve Gök Tanrı inancı ana başlıkları adı altında atalar kültü ve öte dünya anlayışları ve ölüm nedenleri hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde eski Türklerde ölüm ritüellerinden ölüm öncesi inanış ve adetler, ölüm sırası ve ölüm sonrası gibi ana başlıklar adı altında ölümün gerçekleşmesiyle birlikte yapılması gereken kişisel ve toplumsal uygulamalardan bahsedilmektedir. Konunun içeriği bakımından daha iyi anlaşılabilmesi için yıkama, kefenleme, tabuta koyma, defnetme, sergileme, yakma ve mumyalama işlemleriyle ilgili açıklamalar yapılmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise eski Türklerde mezar kültürüyle ilgili genel bilgiler verilmiştir. Ana başlıklar altında eski Türklerde mezar kültürünün oluşması, mezara verilen değerlerin öneminden bahsedilmiştir. Mezar kültürünün yüzyıllardan beri Türklerde kutsal olduğunun ve bu kutsal mekânların önem ve değeri üzerine açıklamalarda bulunulmuştur. Bununla birlikte heykel, balbal ve mezar buluntularıyla ilgili önemli bilgilere de yer verilmiştir. Antropolojik, folklorik ve tarihi açıdan büyük öneme sahip olan bu çalışmada eski Türklerde ölüm ritüelleriyle ilgili terimlerin aynen olduğu gibi özgünlüğünü bozmadan kelime anlamı aynı olmak şartıyla muhafaza edilmiştir. Gerekli yerlerde açıklamaları verilerek Türkçe anlamı da yazılmıştır.

Büyük bir medeniyete sahip olan Türklerin örf, adet, gelenek, görenek, inanç ve kültür özellikleri her ne kadar günümüze gelene kadar değişmiş olsa da hala o eski inanç ve kültür özelliklerinin yaşatılmaya çalışıldığını görüyoruz. Bunun yanında bazı adet ve 4 geleneklerin unutulduğu, bazılarının sosyal değişime uğradığı, bazılarının kısıtlandığı, bazılarının ise günümüz koşullarına uygun şekilde yaşatılmaya çalışıldığını görüyoruz.

Anahtar kelimeler: Eski Türkler, ölüm, mezar, din, atalar kültü, Gök Tanrı, Şamanizm

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Жебраил Нергиз
Университет	: Кыргыз-Түрк Манас Университети
Бөлүмү	: Коом Билимдер Институту
Адистиги	: Тарых
Дипломдук иштин мүнөзү	: Магистратура
Барактарынын саны	: XVII-96
Бүткөн жылы	: 05.04.2013
Илимий жетекчиси	: Т.и.к. доц. Муратбек Кожобеков

Байыркы түрктөрдүн сөөк жана коюу каада салттарынын антропологиялык жактан изилдөө

Түрктөр эзелки тарыхка ээ болгон байыркы элдерден болуп саналат. Тарых барактарында түрктөр орчундуу орунду ээлешип, эл оозунан түшпөй келген. Орто Азияда башат алган түрктөрдүн тарыхый окуялары, тутунган маданият жана жашоо образы менен ата журту катары түптөлүп калган аймактан баштап дүйнөнүн төрт бурчунда өз изин таштап келген. Түрктөрдүн миң жылдык тарыхына көз чаптырсак Евразия баш болуп дүйнөнүн ар кандай бөлүктөрүндө мамлекет түптөп жашап келгени дүйнөнүн көңүлүн ар дайым өзүнө бурат. Түрктөр төрт миң жылдык доордо кытай, индия, перс, византия, арап жана батыш маданияты менен байланышта болуп, ушул маданияттар менен жуурулушуп өз жолун улантып келген. Түрктөрдүн өз маданиятын бекем сактап укумдан-тукумга өткөрүп келгендигин, туруктуу маданиятка ээ болгондугун ырастоо менен аталган цивилизациялардын ичинде өз ара аракеттешүүнүн чени көңүл чордонунда. Жалпысынан түрк тарыхынын негизги булактарынын ичинде Кытай Императорунун күндөлүгү, арап жана перс булактары, сүрөт, форма жана тамгалар, жазуулар жана археологиялык табылгалар маанилүү орунду ээлейт. Түрк тарыхына байланыштуу изилдөөлөр так ушул булактарга таянат. Айрыкча Кытай Императорунун күндөлүгү англис тилине которулганында орустар тарабынан ишке ашкан археологиялык казуулардагы баалуу табылгалар түрк тарыхынын басымдуу булагын түзгөн. Орто Азия географиясы түрк маданияты жана цивилизациясынын борбору экендиги чындык. Түрктөрдүн тил, дин, маданият баалуулуктары менен бирге үрп-адат жана салтын изилдөө абдан маанилүү болуп саналат. Ушундан улам пенденин жашоосунда басымдуу орунду ээлеген эки көрүнүштүн болушуна ишенсек болот.

Аталгандардын бирөөсү төрөлүү, экинчиси болсо өлүм. Жашоо ушул эки айлампанын негизинде өнүгүп келет. Эки көрүнүш ортосундагы маданият жана цивилизация баалуулуктары жагынан бир топ окшошпуктар сыяктуу эле айрымачылыктардын болуусу да шарт. Түрктөр басып өткөн тарыхында бири биринен айрымаланган бир кыйла диндин же ишенимдин таасири астында калган. Орто Азиядагы байыркы түрк коомунун ишеним системалары, ата-бабалардын диний, табият жана көкө теңир ырым-жырымдары болуп үч ишенимдин таасирине дуушар болгон.

Ата-бабалар ырым-жырымдары байыркы түрк ишенимдеринин эң түпкү жана эзелки ишеними болгондугу ачык айкын көрүнүп турат. Ата-бабанын өлүмүнөн кийин үй-бүлөсүнө колдоо көрсөтүү ишеничинен туулган ата-бабалар арбагынан коркуу жана аларга сый-урмат көрсөтүү ырым-жырымы буддизм жана манихеизм сыяктуу бөтөн диндердин жайылышынан кийин да түрктөрдө өз күчүн жоготпостон жашап келген. Эски түрктөрдүн өтмүштөн күнүбүзгө чейин сактап келген өлүктү көмүү ырым-жырымдары социалдык мамилелердин натыйжасында өзгөргөндүгүнө карабастан улуттук өзгөчөлүктүн сакталышында маанилүү ролго ээ. Ырым-жырымдардын бүтүндөшүү, социалдык контрол жана коомдошуудагы орду чоң. Бир коомдун маданиятын түзгөн ырым-жырымдардын ачыкка чыгышы коомдук жашоону оң нукка жетелейт. Коомчулуктун социалдык жактан ыдыроосуна жана өз маданиятынан алыстоосуна бөгөт коет. Илимий диссертациябызда байыркы түрктөрдүн өлүм түшүнүгү, ишеним, үрп-адат жана салттарын эске алуу менен жергиликтүү жана чет элдик адабий чыгармалар иликтенди. Элдик билим, диндер, мифология, маданият, цивилизация тарыхынын маалыматтары колдонулган. Айрыкча байыркы түрктөрдүн үрп-адаты, салт-санаасы менен байланыштуу булактарга кайрылганбыз. Тема менен байланыштуу аткарылган изилдөөлөр жалпысынан деталдуу изилденген маанилүү эмгектер болуп саналат. Ушинтип темага байланыштуу негизги маалымат түптөлгөн. Темага ылайык булактардын анализи жасалып, өлүм жана өлүм түшүнүгү үстүндө терең ой жүгүртүлгөн. «Байыркы түрк элинде маркумду көмүү салтынын атропологиялык жактан изилдениши» аттуу эмгегибиз кириш сөз, биринчи бөлүм, экинчи бөлүм, үчүнчү бөлүм, бөлүм темалары жана жыйынтык болуп беш бөлүмдөн турат. Эмгегибиздин кириш сөзүндө байыркы түрк элинин бай маданиятка ээ болгондугун жана маданий түшүнүк боюнча бир топ маданият менен байланышпа жүрүп, коомдук түшүнүгүндө күнүбүзгө чейин абдан чоң эмес өзгөрүүлөрдүн болгондугун жана азыркы убакытка чейин ишеним жана түшүнүктүн таасири астында калгандыгы айтылган. Эмгектин биринчи бөлүмүндө байыркы түрк элинин өлүм жөнүндө түшүнүгү, эзелки түрк дини, шаманизм жана көкө теңир ишеними, ата-бабалар ырым-жырымы жана тигил дүйнө түшүнүктөрү жана өлүм себептери жөнүндө маалыматтын берилишине аракет жасалган. Эмгектин экинчи бөлүмүндө байыркы түрк элинин өлүктү көмүү салты, ишеним жана адаттар, өлүктү көмүү жана кийинки учурларда аткарылуусу керек болгон адамдык жана коомдук иш-аракеттер жөнүндө сөз болгон. Теманын мазмунун ачык-айкын ачып берүү максатында жаназада жуу, кепинге ороо, табытка жайгаштыруу, жерге берүү, экспонаттоо, өрттөө, бальзамдоо себептери жөнүндө түшүндүрмөлөр берилген. Эмгектин үчүнчү бөлүмүндө болсо байыркы түрк элинде мазар ырым-жырымы менен байланыштуу жалпы маалыматтар берилген. Анда байыркы түрк элинин мазар ырым-жырымынын пайда болуусу, мазарга болгон маани жөнүндө кеп козголгон. Мазар ырым-жырымы түрктөрдө касиеттүү болгондугун жана ушул касиеттүү жерлердин маани жана баалуулугу үстүндө түшүндүрмөлөр сунулган. Ушуну менен бирге эстелик, балбал жана мазар табылгалар менен кошо маани-маңыздуу маалыматка да орун бөлүнгөн.

Антропологиялык, фольклордук жана тарыхый жактан чоң мааниге ээ

болгон эмгекте байыркы түрк элинин өлүктү көмүү ырым-жырымында колдонулган терминдердин так өзүлүгү бузулбастан сөз мааниси сакталган. Керектүү учурларда түшүндүрмөсү берилип, түркчө мааниси да жазылган.

Бай цивилизацияга ээ болгон түрктөрдүн үрп-адаты, салт-санаасы, ишеним жана маданият өзгөчөлүктөрү өзгөрүүгө дуушар болсо да, ошол эски ишеним жана маданият өзгөчөлүктөрүн сактоого аракет жасалып келгендигин баамдай алабыз. Ушуну менен бирге кээ бир адат жана салттардын унутта калгандыгы, кээ бирөөлөрүнө болсо чектөөлөр коюлгандыгы ал эми айрымдарын болсо күнүбүзгө чейин сактап берүүгө аракет болгондугуна күбө болдук.

Ачкыч сөздөр: Байыркы түрктөр, өлүм, мазар, дин, ата-бабалар ырым-жырымдары, көкө теңир, шаманизм

АБСТРАКТ

Подготовил	: Жебраил Нергиз
Университет	: Кыргызско-Турецкий Университет «Манас»
Факультет	: Институт Социальных Наук
Специализация	: История
Степень дипломной работы	: Магистратура
Количество страниц	: XVII-96
Дата окончания	: 05.04.2013
Руководитель	: К.и.н.доц., Муратбек Кожобеков.

Антропологическое исследование традиций погребения у древних турков

Тюркский народ является одним из древнейших и родовитых наций в истории человечества. История показывает, что тюрки были почтенны и всегда имели право слова. Тюрки, своими важными историческими событиями, культурой и образом жизни, начатого в Средней Азии, оставили свой след как на территории своей Родины, так и в пяти континентах мира. Если обратить внимание на тысячелетнюю историю тюрков, то можно заметить, что им удавалось создавать свои государства в разных частях света, в том числе и в Евразийском континенте. На протяжении четырех тысячелетий тюрки имели связь с китайской, индийской, персидской, византийской, арабской и западной культурой и продолжали свою жизнедеятельность совместно с вышеуказанными культурами. То, что тюрки никогда не теряли своего достоинства и уважения среди других цивилизаций, имели свою постоянную культуру всегда вызывает любопытство. В частности, к основным источникам тюркской истории можно отнести дневник Китайского Императора, арабские и персидские источники, рисунки, формы и знаки, надписи и археологические находки. Исторические исследования, связанные с тюркским народом, основываются именно на этих источниках. Особенно, когда дневник Китайского Императора был переведен на английский язык, найденные русскими в процессе археологических раскопок ценные находки, являются значительным источником истории тюркского народа. Истиной является то, что география Средней Азии является центром тюркской культуры и цивилизации. Исследование тюркского языка, религии, культурной ценности и

традиции значительно важно. Основываясь на этом, можно поверить в то, что в жизнедеятельности человека имеются два значительных

явления. Одно из них-рождение, а другое-смерть. Жизнь человечества развивается на основе этих двух кругооборотов. Между этими двумя явлениями, с точки зрения культуры и цивилизации, имеются как отличия, так и сходства. Тюрки, в своей истории, развивались под воздействием множества различных религий и вер. Система вер древнетюркского народа развивалась под воздействием следующих трех вер: религиозные обряды предков, природные религиозные обряды и религия тенгри. Полагается, что религиозные обряды предков являются самыми значительными и наидревнейшими среди других вер. Даже после того, как в истории тюркского народа распространились другие религии как буддизм и манихейзм, сохранились некоторые обряды предков, как например чувство страха и уважения к духам предков, так как они верили, что дух предков способен оберегать их даже после смерти. Погребальный обряд древних тюрков, который сохранился с прошлых веков по сей день, и то, что сохранилась эта национальная особенность, несмотря на социальные изменения в обществе, является очень важным критерием. Роль ритуалов в целостности, социальном контроле и обобществлении значительно большая. Проведение ритуалов и обрядов, отражающих какую-либо культуру положительно влияет на общество. Препятствует общественному социальному разладу и отдалению от своей культуры.

В данном исследовании древнетюркского народа о понимании смерти, веры, традиции, ритуалов и обрядов были рассмотрены местные и иностранные издания. Были использованы материалы о народном знании, религии, мифологии, культуре и истории цивилизации. В частности, мы обратились к источникам древнетюркских традиций, обрядов и ритуалов. Исследования, связанные с данной темой, были детально изучены и являются очень важным трудом. Таким образом, были основаны основные сведения, связанные с данной темой. По этой теме были проанализированы и тщательно изучены основные источники о смерти и о понимании смерти. Магистерская диссертация “Изучение погребального обряда древних тюрков с антропологической точки зрения” состоит из введения, трех частей, подтем и заключения.

В введении говорится о том, что древнетюркский народ обладал богатой культурой, имел взаимоотношение со многими другими культурами. А также, несмотря на то, что в общественном понимании происходили незначительные изменения, они по сей день остаются под влиянием древней веры и понимания. В первой части магистерской диссертации рассматриваются такие материалы как понятие древних тюрков о смерти, древнетюркской религии, шаманизме, религии тенгри, традиции и обрядов предков, существовании потустороннего мира и о причинах смерти.

Во второй части были рассмотрены такие темы, как предпогребальный обряд, погребальный обряд, вера и обычаи древнетюркского народа. С целью раскрытия полного содержания данной темы, даны разъяснения об омовении, заворачивании, помещении в гроб, хоронении, экспонировании, сжигании, бальзамировании.

В третьей части магистерской диссертации были даны обобщенные материалы об обрядах в могиле. Здесь рассматриваются вопросы о происхождении, о значении погребального обряда древних тюрков. Также отмечается, что столетиями погребальный обряд у тюркского народа считался священным и даются разъяснения о значимости и святости данного обряда. Вместе с тем, даны ценные сведения о памятниках, камнях балбал, раскопках и находках.

В данном исследовании, имеющую антропологическую, фольклорную и историческую значимость, в терминологиях, связанных с погребальным обрядом древнетюркского народа, хорошо сохранились их значения. По необходимости

были описаны значения и на турецком языке. Следует отметить, что несмотря на некоторые изменения, все же им удалось сохранить традиции и обычаи, обряды и ритуалы, веру и культурные особенности древнетюркского народа, имеющего богатую цивилизацию. Вместе с тем, можно увидеть, что некоторые традиции и обычаи были забыты, некоторые сокращены, а некоторые сохранены по сей день.

Ключевые слова: древние тюрки, смерть, могила, религия, предки, обычаи и обряды, религия тенгри, шаманизм.

ABSTRACT

Prepared by : Cebrail NERGIZ
University : Kyrgyz-Turkish University "Manas"
Faculty : Institute of Social Sciences
Specialization : History
Degree thesis : MSc
Number of pages : XVII-96
End Date : 05.04.2013
Leader : Doç. Dr. Muratbek KOCOBEKOV

THE ANTHROPOLOGICAL RESEARCH OF TRADITION OF BURYING THE DEAD IN ANCIENT TURKS

Turks are one of the oldest and most well-established histories of nations since they exist on the stage of history. Turks have had a say almost every stage of known history. The adventures in the history of the Turks that begun crossed out of Central Asian region and had left important traces in five continents of the world because of the adopt the culture and life style. Living and establishing a state in different parts of the continents of Asia, Europe and Africa in the four-thousand-year history of the Turks, always attracted the attention of the world. Turks faced and lived in a nested with Chinese Indian, Persian, Byzantine, Arab and finally Western cultures in this four-thousand-year period. Turks haven't lost their identity and have still retained their own culture and this can prove that they have a strong culture. Chinese Emperor Logs, Arabic and Persian sources, pictures, shapes and stamps, inscriptions and archaeological finds are among the main sources of Turkish history. And the studies of Turkish history relied on these resources. Especially English translations of Chinese Emperor logs, the findings obtained from the archaeological excavations that mainly Russians made has established strong resources of Turkish history. It is a fact that Turkish culture and civilization center of the central Asia. Conducting research on Turkish language, religion, culture, values, customs and traditions has a great importance. Because of this, it is believed that the presence of two cases which has an important place in the life of human beings. One of these is birth and the other is death. Life is between these two events. It is fact that there are differences between these two events as there are similarities in terms of culture and civilization values. Throughout their history Turks have been under the influence of many different religion or belief. Belief systems of the ancient

Turkish communities in Asia are affected by the cult of ancestors, nature cults and the cult of god. The cult of ancestors is known to be

one of the oldest and most ancient beliefs in the Turkish beliefs. The cult of ancestors which was born in the belief that the ancestor would help the family after the death of his and occurred in a complex understanding of fear and respect, continued existence without losing anything even after the spread of foreign religions, such as Buddhism and Manichaeism.

The death rituals of ancient Turks from past to present as with other quantities have an important position in the protection of national identity. Rituals have very important roles on integration, social control and socialization. Knowledge of the culture of a society's rituals has a positive effect on social life. It obstacles that the dissolution of societies and the becoming estranged to their society. In this paper, it is researched in local and foreign literature about death, faith; customs the traditions of ancient Turks. It was greatly benefited from the data of folklore, history of religions, mythology, cultural history, the history of civilization. In addition, it is consulted on the publications about the customs and traditions of the Turks. The research on the subject has been studied in detail and assessment of studies made to date has been revealed. Thus, prior knowledge on the subject has been obtained. By analyzing the resources a study has been conducted on the understanding of death and death. In this paper there are 5 chapters including introduction, the first chapter, the second chapter, the third chapter, chapter titles, subtitles, and the result. In the introduction section of our paper, it is discussed that Turks have a great civilization, have had many cultural exchange, had been a number of changes socially, until today and still under the influence of the old faith and understanding. In the first section of our paper, it was tried to provide information on the old religion of the ancient Turks and understanding of death.

In the second section of the paper, the personal and social practices at the time of death are mentioned. For better understanding of the issue, it has been explained in terms of content about the washing, putting to the coffin, burying, corpse dressing, display, etching, the mummification process.

In the third section of the paper, general information about the grave cult of the ancient Turks are given. Under the main headings of it is mentioned the formation of the grave cult of ancient Turks and the importance of grave. It is explained that the tomb cult is sacred for centuries for Turks and on the importance and value of these holy places. However, the paper also contains important information about the balbal statue and grave finds.

In the paper which has great importance anthropological, folkloric and historical, the literal meaning of the word have been preserved in the same way as it is without the authenticity, exactly the meaning of terms related to death rituals. Turkish meaning also is written by giving explanations where necessary.

We have seen that the old beliefs and cultural characteristics continue to keep alive although Turks traditions, customs, beliefs and cultural characteristics changed until today. Moreover, it is observed that some customs and traditions forgotten, some of them are changed socially, and some are restricted and some are continued although they are not appropriate for the present-day conditions.

Keywords: Old Turks, grave, The cult of ancestors, god of thunder, shamanism

